B.ED

Question Papers

Semester-1st

December, 2025

PC-12201/N

M-5/2115

PHILOSOPHICAL PERSPECTIVE IN EDUCATION–1101-T

(Semester–I)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 70

Note : Attempt *two* questions each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 11 short answer type questions carrying 2 marks each.

SECTION–A

I. What is the nature of philosophy? Describe the scope of philosophy in detail.

II. Explain the relationship between philosophy and education with the features.

III. Define Naturalism, Explain its aims and objectives in philosophy of education.

IV. Describe main features of Realism.

SECTION–B

V. Describe the contribution of Mahatma Gandhi ji to educational philosophy.

VI. Elaborate the contribution of Vivekananda ji to educational philosophy.

VII. Explain the aim recommended by NPE (1986).

VIII. What do you mean by Values? Explain its kind in detail.

SECTION – C
(Compulsory Question)

IX. Write short notes on all of the following :

1. Define epistemology.
2. Nature of education.
3. Define pragmatism.
4. Aim of idealism.
5. Aim of education with reference to curriculum.
6. Education of Guru Nanak Dev ji.
7. Educational aims recommended by Education Commission (1964-66).
8. Modern values versus traditional values.
9. Education of R.N Tagore.
10. Significance of values.
11. Reflection on education by J. Krishnamurti.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਦੋ-ਦੋ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 11 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ–A

I. ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕੀ ਹੈ? ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

II. ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ।

III. ਪ੍ਰਕਿਰਤੀਵਾਦ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

IV. ਯਥਾਰਥਵਾਦ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਭਾਗ–B

V. ਸਿੱਖਿਆ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

VI. ਸਿੱਖਿਆ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

VII. NPE (1986) ਦੁਆਰਾ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

VIII. ਮੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਸਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ–C
(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

IX. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
2. ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ।
3. ਵਿਵਹਾਰਵਾਦ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
4. ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਦਾ ਉਦੇਸ਼।
5. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼।
6. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ।
7. ਸਿੱਖਿਆ ਕਮਿਸ਼ਨ (1964-66) ਦੁਆਰਾ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਦਿਅਕ ਉਦੇਸ਼।
8. ਰਵਾਇਤੀ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਆਧੁਨਿਕ ਮੁੱਲ।
9. ਆਰ.ਐਨ. ਟੈਗੋਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ।
10. ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
11. ਜੇ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਮੂਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ।

PC–12202/N

M–5/2115

PSYCHOLOGICAL PERSPECTIVES IN EDUCATION–EDUBED–1102T

(Semester–I)

Time : 3 Hours] [Maximum Marks : 70

Note : Attempt **two** questions each from Sections A & B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 11 short answer type questions carrying 2 marks each.

SECTION–A

I. What is the concept of Educational Psychology? Discuss its scope in detail.

II. Define Educational Psychology. Describe its nature and importance.

III. Explain the differences between Growth and Development. How do heredity and environment play important role in the development of a child?

IV. Define Indian Adolescents. What are the problems of Indian Adolescents?

SECTION–B

V. Define Individual Difference. What are the causes of Individual Difference and its implications?

VI. What is the concept of Intelligence? Discuss Spearman's Theory of Intelligence in detail.

VII. Define Learning. What are the factors that affect the learning of an individual?

VIII. What is the concept of Motivation? Discuss in detail the techniques of motivating a child in the classroom and what are its educational implications.

SECTION–C

(Compulsory Question)

IX. Write brief answers of the following :

1. Importance of Educational Psychology to a teacher.
2. Explain different stages of growth and development of a child.
3. Emotional characteristics of adolescents.
4. Role of family in the development of adolescents.
5. Role of mass media in the development of adolescents.
6. Concept of inter and intra-individual differences.
7. Uses and limitations of intelligence tests.
8. What are verbal and nonverbal intelligence tests?
9. Trial and error theory of learning.
10. Types of motivation.
11. Characteristics of delinquent children.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 11 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2-2 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ–A

I. ਵਿਦਿਅਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਇਸਦੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

II. ਵਿਦਿਅਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

III. ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਸਮਝਾਓ। ਇਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਿਵੇਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ?

IV. ਭਾਰਤੀ ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਭਾਰਤੀ ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕੀ ਹਨ?

ਭਾਗ–B

V. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੀ ਹਨ?

VI. ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਸਪੀਅਰਮੈਨ ਦੇ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

VII. ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਨ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੇ ਹਨ?

VIII. ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੀ ਹਨ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ–C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

IX. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

1. ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਵਿਦਿਅਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
2. ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
3. ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।
4. ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
5. ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਮਾਸ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
6. ਅੰਤਰ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅੰਤਰਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।
7. ਬੁੱਧੀ ਟੈਸਟਾਂ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ।
8. ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮੌਖਿਕ ਬੁੱਧੀ ਟੈਸਟ ਕੀ ਹਨ?
9. ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਟ੍ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਸਿਧਾਂਤ।
10. ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।
11. ਅਪਰਾਧੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।

PC–12203/N

M–5/2115

TEACHING LEARNING PROCESS–1103T

(Semester–I)

Time : 3 Hours] [Maximum Marks : 70

Note : Attempt **two** questions each from Sections A & B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 11 short answer type questions carrying 2 marks each.

SECTION–A

I. What is teaching? Discuss the different principles of teaching, which are helpful to a teacher in the classroom teaching. (2+10)

II. Discuss the salient features of cognitive approach in instruction in relation to learner, teacher and teaching learning process. (3+3+3+3)

III. What do you mean by constructivism? Explain its concept and also discuss educational implications. (4+4+4)

IV. What is flexible and creative planning? Describe it by using taxonomy of objectives. (4+8)

SECTION–B

V. What do you mean by learning styles? Discuss the different types of learning styles. (3+9)

VI. What are the different types of teaching styles? Describe a few styles of teaching in detail. (4+8)

VII. What do you mean by teaching concepts through discovery? Discuss the characteristics, merits and demerits of this model. (3+3+3+3)

VIII. What is the procedure for creating positive learning environment? What are the responsibilities of school for organizing conducive learning environment? (6+6)

SECTION–C

(Compulsory Question)

IX. Write short notes on the following :

1. Nature of teaching.
2. Concept of learning.
3. Behaviourism.
4. What is Integrated and thematic planning?
5. Concept of objectives in academic learning.
6. Role of students in learning environment.
7. Need of organizing learning environment.
8. Teaching styles for auditory learners.
9. Relationship between teaching and learning.
10. Planning spaces for learning.
11. Enlist Maxims of teaching. (11×2=22)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 11 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2-2 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ–A

I. ਸਿੱਖਿਆ ਕੀ ਹੈ? ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ, ਜੋ ਕਿ ਕਲਾਸਰੂਮ ਅਧਿਆਪਨ ਦੌਰਾਨ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। (2+10)

II. ਸਿਖਿਆਰਥੀ, ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਨ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹਿਦਾਇਤ ਦੌਰਾਨ ਬੋਧਾਤਮਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (3+3+3+3)

III. ਰਚਨਾਵਾਦ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ? ਇਸਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (4+4+4)

IV. ਲਚਕਦਾਰ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਯੋਜਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (taxonomy of objectives) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇਸਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। (4+8)

ਭਾਗ–B

V. ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ? ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (3+9)

VI. ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਕੀ ਹਨ? ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। (4+8)

VII. ਖੋਜ ਦੁਆਰਾ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਤੋਂ ਉਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ? ਇਸ ਮਾਡਲ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਖੂਬੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (3+3+3+3)

VIII. ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਧੀ ਕੀ ਹੈ? ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਹਨ? (6+6)

ਭਾਗ–C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

IX. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ।
2. ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।
3. ਵਿਵਹਾਰਵਾਦ।
4. ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਥੀਮੈਟਿਕ ਯੋਜਨਾ ਕੀ ਹੈ?
5. ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਚ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।
6. ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
7. ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ।
8. ਸੁਣਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਾਲੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ।
9. ਅਧਿਆਪਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ।
10. ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਥਾਂਵਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣਾ।
11. ਅਧਿਆਪਨ ਸੂਤਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ। (11×2=22)

Total Pages : 4

PC-12226/N

M-5/2115

LIBRARY RESOURCES AND ART IN EDUCATION–1106-T

(Semester–I)

Time : 1.30 Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 2 marks each and one objective type question carrying 1 mark.

SECTION–A

I. What do you mean by Library ? Discuss the importance of library in detail. (12)

II. Explain different reading material and technique of keeping books and materials in library. (12)

SECTION–B

III. What is the concept of Art ? Explain the significance at secondary level of school education. (12)

IV. Discuss the objectives of Art in child development. (12)

SECTION–C
(Compulsory Question)

V. Write short notes on the following :

1. Objectives of Library.
2. Function of library management system.
3. Define cataloguing.
4. Importance of cultural festivals.
5. Concept of Aesthetics. (5×2=10)

Objective type question :

6. Art is formed from ..... the word 'Ar'. (1)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਬਜੈਟਿਵ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ–A

I. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (12)

II. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। (12)

ਭਾਗ–B

III. ਕਲਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪਧਰ 'ਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। (12)

IV. ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਕਲਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (12)

ਭਾਗ–C
(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼।
2. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਕਾਰਜ।

3. ਸੂਚੀਕਰਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

4. ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।

5. ਸੁਹਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ। (5×2=10)

ਉਦੇਸ਼ ਕਿਸ਼ਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

6. ਕਲਾ 'ਅਰ' ..... ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੈ। (1)

Total Pages : 4

PC-12227/N

M-5/2115

EXPERIENTIAL LEARNING–1107-T

(Semester–I)

Time : 1.30 Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 2 marks each and one question carrying 1 mark.

SECTION–A

I. Define Experiential Learning. What is the importance of experiential learning?

II. Discuss the role of headmaster in establishing good human relations in the school. (1×12=12)

SECTION–B

III. Describe pedagogical strategic relevant to teaching curriculum content to the lives of children.

IV. Discuss role of teacher in student sensitization for global problems. (1×12=12)

SECTION–C
(Compulsory Question)

V. Write short notes on the following :

1. General principles of experiential learning.
2. Work education.
3. Community engagement.
4. Education for life.
5. Value crisis. (5×2=10)
6. Define energy crisis. (1×1=1)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ–A

I. ਅਨੁਭਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਅਨੁਭਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ?

II. ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਬੰਧ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (1×12=12)

ਭਾਗ–B

III. ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਰਣਨੀਤਕ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

IV. ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (1×12=12)

ਭਾਗ–C
(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਅਨੁਭਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ।
2. ਕੰਮ ਸਿੱਖਿਆ।

3. ਭਾਈਚਾਰਕ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ।

4. ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ।

5. ਮੁੱਲ ਸੰਕਟ। (5×2=10)

6. ਊਰਜਾ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। (1×1=1)

Total Pages : 4

PC-12215/N

M-5/2115

TEACHING OF SOCIAL STUDIES–1104 & 1105-T (xii)

(Semester–I)

Time : 1.30 Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 2 marks each and one objective type question carrying 1 mark.

SECTION–A

I. What is the concept of Social Studies? Discuss its scope in detail.

II. Discuss in detail the aims and objectives of teaching Social Studies at the school level. (12×1=12)

SECTION–B

III. Explain the need and importance of Social Studies room in the school.

IV. Define audio-visual aids. What is the importance of projective and non-projective teaching aids in the teaching of Social Studies? (12×1=12)

SECTION–C
(Compulsory Question)

V. 1. Differentiate between Social Studies and Social Science.

2. Qualities of good Social Studies teacher.

3. Need and importance of unit plan.

4. Procedure of lesson planning.

5. Qualities of a social studies text book. (5×2=10)

6. LED projector is a ..... teaching aid.

(a) Projective

(b) Non-projective. (1)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਬਜੈਟਿਵ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ–A

I. ਸਾਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਇਸਦੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

II. ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (12×1=12)

ਭਾਗ–B

III. ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਕਮਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦੱਸੋ।

IV. ਆਡੀਓ-ਵਿਜੂਅਲ ਏਡਜ਼ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਟੀਚਿੰਗ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ? (12×1=12)

ਭਾਗ–C
(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. 1. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।

2. ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਗੁਣ।

3. ਯੂਨਿਟ ਪਲਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ।

4. ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ।

5. ਸਾਮਾਜਿਕ ਅਧਿਐਨ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਗੁਣ। (5×2=10)

6. LED ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ ਇਕ ..... ਅਧਿਆਪਨ ਸਹਾਇਤਾ ਹੈ।

   (a) ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ (Projective)

   (b) ਗੈਰ-ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ (Non-projective)। (1)

PC-12216/N

M-5/2115

TEACHING OF ECONOMICS–1104T & 1105T (xiii)

(Semester–I)

Time : 1.30 Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 2 marks each and one objective type question carrying 1 mark.

SECTION–A

I. Critically evaluate the Wealth oriented approach of Economics. Describe the significance of teaching of Economics at secondary school stage. (12)

II. Discuss in detail the Problem solving approach of curriculum construction in Economics. (12)

SECTION–B

III. Evaluate the qualities of text book of Economics at secondary school stage. (12)

IV. Explain the personal and professional qualities of good Economics teacher. (12)

SECTION–C
(Compulsory Question)

V. Write short notes on :

1. Correlation of Economics with Statistics.
2. Principles of curriculum construction.
3. Importance of economic club.
4. Uses of seminar in economics.
5. Features of sustainable development. (5×2=10)
6. The book 'Principles of Economcs' is published in year :
   (a) 1776
   (b) 1876
   (c) 1890
   (d) 1936. (1)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਬਜੈਟਿਵ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ–A

I. ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਦੌਲਤ-ਮੁਖੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। (12)

II. ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (12)

ਭਾਗ–B

III. ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ। (12)

IV. ਚੰਗੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (12)

ਭਾਗ–C
(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਅੰਕਿੜਿਆਂ ਨਾਲ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਸਬੰਧ।

2. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ।

3. ਆਰਥਿਕ ਕਲੱਬ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।

4. ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇ ਉਪਯੋਗ।

5. ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ। (5×2=10)

6. 'ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ' ਕਿਤਾਬ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਹੈ :

(a) 1776

(b) 1876

(c) 1890

(d) 1936. (1)

PC-12219/N

M-5/2115

TEACHING OF HISTORY–1104 & 1105-T (xvi)

(Semester–I)

Time : 1.30 Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 2 marks each and one objective type question carrying 1 mark.

SECTION–A

I. 'The aim of teaching history is to cultivate understanding of our heritage and of world heritage.' discuss. (12)

OR

II. How dramatization and panel discussion can play prominent role in teaching of history? (12)

SECTION–B

III. Discuss about the importance and qualities of good history textbook. (12)

OR

IV. Describe various formats of lesson plan in History. (12)

SECTION–C
(Compulsory Question)

V. Write short notes on the following :

1. Relationship of history with economic.
2. Trend analysis in history.
3. Conference in teaching history.
4. Scope of history.
5. Need of Lesson planning. (5×2=10)
6. Where is situated the battlefield of Plessey ?
   A. Punjab
   B. Haryana
   C. West Bengal
   D. Karnataka. (1)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਬਜੈਟਿਵ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ–A

I. "ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।" ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (12)

ਜਾਂ

II. ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਿੱਚ ਨਾਟਕੀਕਰਨ ਅਤੇ ਪੈਨਲ ਚਰਚਾ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? (12)

ਭਾਗ–B

III. ਚੰਗੀ ਇਤਿਹਾਸ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (12)

ਜਾਂ

IV. ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। (12)

ਭਾਗ–C
(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਛੋਟਾ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ।
2. ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਰੁਝਾਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ।

3. ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਨਫਰੰਸ।

4. ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਦਾਇਰਾ।

5. ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ। (5×2=10)

6. ਪਲੇਸੀ ਦਾ ਯੁਧ ਖੇਤਰ ਕਿੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ?

A. ਪੰਜਾਬ

B. ਹਰਿਆਣਾ

C. ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ

D. ਕਰਨਾਟਕ। (1)

PC–12205/N

M–5/2115

TEACHING OF PUNJABI–1104 & 1105T

Opt. (ii)

Time : $1\frac{1}{2}$ Hours] [Maximum Marks : 35

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 6 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ–A

I. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਵਿਕਾਸਕ੍ਰਮ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। (12)

II. ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ 'ਚ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ? ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਧਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? (6+6=12)

ਭਾਗ–B

III. ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਿਖਾਉਣ ਦੇ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ? ਸੂਖ਼ਮ ਵਾਚਨ ਅਤੇ ਸਥੂਲ ਵਾਚਨ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ। (12)

IV. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਕੰਮ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ? ਬਤੌਰ ਅਧਿਆਪਕ ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਤੀ ਕੰਮ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਲਈ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਢੰਗ ਅਪਣਾਓਗੇ? (4+8=12)

ਭਾਗ–C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

1. ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਸਬੰਧੀ ਆਧੁਨਿਕ ਧਾਰਨਾ।
2. ਭਾਸ਼ਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਵਾਈਗੋਟਸਕੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ।
3. ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਿਆ 'ਚ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਦਾ ਮਹੱਤਵ।
4. ਬੋਲਚਾਲ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼।
5. ਬੱਚਿਆਂ 'ਚ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ? (5×2=10)
6. ਬੋਲ ਲਿਖਤ ਦਾ ਮਹੱਤਵ। (1)

PC-12213/N

M-5/2115

TEACHING OF COMPUTER SCIENCE–1104T & 1105T (x)

(Semester–I)

Time : 1.30 Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 2 marks each and one objective type question carrying 1 mark.

SECTION–A

I. Explain the concept, objective and importance of Computer Science. (12)

II. Explain, how to integrate computer Education with Physical Education. (12)

SECTION–B

III. Definitions of Text Book. Explain the types of Text Books. (12)

IV. What is Professional Growth? Discuss the role of Computer Science teacher in teaching learning process. (12)

SECTION–C

(Compulsory Question)

V. Write short notes on the following :

1. Relationship of Computer Science and Arts.
2. Cryptography.
3. Virtual Classroom.
4. Group Learning.
5. Importance of computer science Text Book.

(5×2=10)

6. When Bloom's Taxonomy of Educational objectives was proposed :

(a) 1956

(b) 1957

(c) 1955

(d) 1959. (1)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਬਜੈਟਿਵ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ–A

I. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (12)

II. ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਏਕੀਕਰਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? (12)

ਭਾਗ–B

III. ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਲਿਖੋ। ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (12)

IV. ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਵਿਕਾਸ ਕੀ ਹੈ? ਅਧਿਆਪਨ ਸਿੱਖਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (12)

ਭਾਗ–C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਅਤੇ ਆਰਟਸ ਦਾ ਸਬੰਧ।

2. ਕਰਿਪਟੋਗ੍ਰਾਫੀ।

3. ਅਮਲੀ ਕਲਾਸਰੂਮ।

4. ਗਰੁੱਪ ਸਿੱਖਿਆ।

5. ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਇੰਸ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ। (5×2=10)

6. ਵਿਦਿਅਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਲੂਮ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਨਿਯਮ ਕਦੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?

(a) 1956

(b) 1957

(c) 1955

(d) 1959. (1)

Total Pages : 4

PC–12224/N

M–5/2115

TEACHING OF MUSIC–1104T & 1105T

Opt. (xxi)

(Semester–I)

Time : $1\frac{1}{2}$ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt **one** question each from Sections A & B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 6 short answer type questions carrying 11 marks.

SECTION–A

I. Discuss the effects of Music on behavior, activity, fatigue and emotions. (12)

II. What are the aims and objectives of Music as a subject in school curriculum? (12)

SECTION–B

III. Discuss about the 'Lay' its emotional aesthetic significance and essentials training in Rhythm. (12)

IV. Describe the relationship between Music and other five-Arts. (12)

SECTION–C

(Compulsory Question)

V. Write brief answers of the following :

1. Who is the author of the Grantha?
   (a) Natya Shastra.
   (b) Geet Govind.
2. Give some examples of Musical and Non-musical sounds.
3. Define the Voice culture.
4. Write some qualities of a Music Teacher.
5. Define the Folk Music. (5×2=10)
6. How many Swaras are in a Sargum? (1)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 6 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ–A

I. ਵਿਵਹਾਰ, ਗਤੀਵਿਧੀ, ਥਕਾਵਟ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (12)

II. ਸਕੂਲ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅੰਤੇ ਮੰਤਵ ਕੀ ਹਨ? (12)

ਭਾਗ–B

III. ਤਾਲ (Rhythm) ਵਿਚ ਲੈਅ, ਇਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸੁਹਜਵਾਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਆਵਸ਼ਕ ਸਿਖਲਾਈ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (12)

IV. ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਫਾਈਵ ਆਰਟਸ ਵਿਚ ਸਬੰਧ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। (12)

ਭਾਗ–C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਹੈ?
   (a) ਨਾਟਯ ਸ਼ਾਸਤਰ।
   (b) ਗੀਤ ਗੋਵਿੰਦ।

2. ਸੰਗੀਤਕ ਅਤੇ ਅਣ-ਸੰਗੀਤਕ ਆਵਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿਓ।

3. ਆਵਾਜ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।

4. ਇਕ ਸੰਗੀਤ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਕੁਝ ਗੁਣ ਲਿਖੋ।

5. ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। (5×2=10)

6. ਇਕ ਸਰਗਮ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਸਵਰ ਹਨ? (1)

PC-12214/N

M-5/2115

TEACHING OF COMMERCE–1104T & 1105T (xi)

(Semester–I)

Time : 1.5 Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 2 marks each and one objective type question carrying 1 mark.

SECTION–A

I. What is the meaning of Teaching of Commerce and its importance? Explain the relationship with other subjects. (12)

II. What are the different approaches to Curriculum Development? Discuss in detail. (12)

SECTION–B

III. What are the essential qualities of a good Commerce text-book? What factors should be kept in mind for selecting a text-book for Class XI? (12)

IV. Describe the various types of Non-projected Teaching aids that you will use in teaching Commerce. (12)

SECTION–C

(Compulsory Question)

V. Write short notes on the following :

1. Scope of Commerce.
2. Define any five principles of Commerce curriculum.
3. How can a Teacher develop his Professional competence?
4. Co-curriculum activities.
5. Role of evaluation in Commerce Education.

(5×2=10)

6. Which one is not a Projected Aid?
   (a) Overhead projector
   (b) Films
   (c) Chart
   (d) Computer and PowerPoint Presentations.

(1)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਬਜੈਟਿਵ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ–A

I. ਕਾਮਰਸ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਕੀ ਹੈ? ਦੂਸਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (12)

II. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕਿਹੜੇ ਹਨ, ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (12)

ਭਾਗ–B

III. ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਕਾਮਰਸ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਵਸ਼ਕ ਗੁਣ ਕੀ ਹਨ? ਕਲਾਸ XI ਲਈ ਇਕ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਤੱਤ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। (12)

IV. ਨਾਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਡ ਅਧਿਆਪਨ ਸਹਾਇਕ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ ਜਿਹੜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਾਮਰਸ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਗੇ। (12)

ਭਾਗ–C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਕਾਮਰਸ ਦਾ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ।

2. ਕਾਮਰਸ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪੰਜ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

3. ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

4. ਸਹਿ ਵਿਧਿਅਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ।

5. ਕਾਮਰਸ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ। (5×2=10)

6. ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਡ ਸਹਾਇਕ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ?

   (a) ਓਵਰਹੈੱਡ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰ

   (b) ਫਿਲਮਾਂ

   (c) ਚਾਰਟ

   (d) ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਤੇ ਪਾਵਰਪੁਆਇੰਟ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ।

(1)

Total Pages : 2

PC-12204/N

M-5/2115

TEACHING OF ENGLISH-1104T & 1105T

(Semester–I)

Opt (i)

Time : 1 ½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Section A and B. Section C is compulsory. Each question of Section A and B carries 12 marks and Section C consisting of *six* short answer type questions, first *five* carries 2 marks each & the *sixth* one carries one mark only.

SECTION–A

I. Define language. Discuss its nature and linguistic principles. (3+3+6=12)

II. What do you mean by method ? How translation method of teaching English is different from direct method ? Also discuss the merits of bilingual method of teaching English. (2+6+4=12)

SECTION–B

III. Discuss the classification of various consonant sounds of English. How will you teach the consonant sounds of English as a teacher? (6+6=12)

IV. Differentiate between letter and non-letter methods of teaching reading skill. Also explain the procedure intensive reading to the secondary students. (4+8=12)

SECTION–C

V. Write short notes on the following :

(a) Role of home language in learning the foreign language.

(b) English as an international language.

(c) Demerits of Communicative language approach.

(d) Difference between inductive and deductive method of teaching grammar.

(e) Limitations of phrase method of reading.

(f) Name one Dictionary and one Thessaurus of English. (5×2=10+1=11)

PC-12209/N

M-5/2115

TEACHING OF SCIENCE–1104 & 1105T

Opt. (vi)

(Semester–I)

Time : 1.5 Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 2 marks each and one objective type question carrying 1 mark.

SECTION–A

I. Why science is an integrated area of study? Explain in your own words the nature and significance of science in day to day life. (4+8)

II. Define science curriculum. Write the various principles to develop science curriculum. (4+8)

SECTION–B

III. Detail account on meaning of science textbooks in context with critical analysis of state board and NCERT science textbook. (4+8)

IV. What are learning experiences? Discuss Edgar Dale's Cone of learning experiences. (4+8)

SECTION–C
(Compulsory Question)

V. Write short notes on the following :

1. How science make life luxurious?
2. Need of pedagogical analysis in science.
3. Importance of learner centered science curriculum.
4. List the qualities of good science textbook.
5. Importance of low cost science teaching aid. (5×2=10)
6. What does the Greek word "Pedagogy" literally mean?
   (a) To understand the child.
   (b) To guide the child.
   (c) To educate the child.
   (d) To lead the child. (1)

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਬਜੈਟਿਵ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ–A

I. ਵਿਗਿਆਨ ਅਧਿਅਨ ਦਾ ਇੱਕ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਖੇਤਰ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਤੁਹਾਡੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਮਹਤਵ ਦੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (4+8)

II. ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਲਿਖੋ। (4+8)

ਭਾਗ–B

III. ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆ ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤਰਿਤ ਹਿਸਾਬ ਲਿਖੋ। (4+8)

IV. ਸਿਖਣ ਅਨੁਭਵ ਕੀ ਹਨ? ਸਿਖਣ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਐਜਰ ਡੇਲ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। (4+8)

ਭਾਗ–C
(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਵਿਗਿਆਨ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਤਿ-ਸੁਖਾਂਵਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ?

2. ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਲੋੜ।

3. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੀ ਮਹਤੱਤਾ।

4. ਚੰਗੀ ਵਿਗਿਆਨ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ੍ਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ।

5. ਘਟ ਕੀਮਤ ਵਿਗਿਆਨ ਅਧਿਆਪਨ ਸਹਾਇਕ ਸਾਧਨ ਦੀ ਮਹਤੱਤਾ। (5×2=10)

6. ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ :

(i) ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ

(ii) ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਗਾਈਡ ਕਰਨਾ

(iii) ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਿਖਿਅਕ ਕਰਨਾ

(iv) ਬੱਚੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨਾ। (1)

Roll No. ..... Total Pages : 4

12235/N

M–6/2115

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ (ਚੋਣਵਾਂ)

Semester–I

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 70

ਨੋਟ: ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

ਭਾਗ-ਓ

ਭਾਗ-ਓ-1

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ **ਇੱਕ** ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਬਿਆਨ ਕਰੋ: 8

(ਓ) ਤਾਜ ਮਹੱਲ

(ਅ) ਬੈਰੀ ਦੇ ਖੇਤ

(ਏ) ਚੀਕ ਬੁਲਬਲੀ।

2. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਵਿ ਟੋਟਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ **ਇੱਕ** ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ: 4

ਆਖੀਂ: ਪ੍ਰੇਮ ਇਹ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨ ਜੋਗਾ, ਬੇੜੇ ਸਿਦਕ ਦੇ ਠਿਲ੍ਹਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਵੇ!

ਏਨ੍ਹਾਂ ਨ੍ਹਵਾਂ ਤੋਂ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਵੱਖ ਹੋਣਾ, ਜਦ ਤੱਕ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਵੜ੍ਹਨ ਲਹਿਣਗੇ ਵੇ!

ਏਸ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਛਿੜੇਗੀ ਵਾਰ ਮਾਹੀਆਂ! ਜਿਥੇ ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਰਲ ਕੇ ਬਹਿਣਗੇ ਵੇ!

ਕੜੀਆਂ ਕੁਬਜਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਨਾਉਂ ਲੈਣਾ, 'ਰਾਧਾ' ਆਖ ਪਿੱਛੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਹਿਣਗੇ ਵੇ!

ਜਾਂ

ਰੋਜ਼ ਉਸ ਦਾ ਹਾਰ ਟੁੱਟ ਜਾਇਆ ਕਰੋ,
ਮੁਸਕ੍ਰਾਂਦੀ ਆ ਕੇ ਬਣਵਾਇਆ ਕਰੋ।
ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਕਿ 'ਟੁੱਟਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ'?
ਪਾ ਕੇ ਵਲ ਗਰਦਨ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਾਇਆ ਕਰੋ।
ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਸਾਇਆ ਕਰੋ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ ਦੀ ਸ਼ਾਖ਼,
ਉਹ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਲਹਿਰਾਇਆ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

ਮਿਰਚਾਂ ਜ਼ਹਿਰੋਂ ਕੌੜੀਆਂ, ਮਿਰਚਾਂ ਸਿਰ ਸੜੀਆਂ
ਕਿਧਰੋਂ ਲੈਣ ਨਾ ਜਾਣੀਆਂ, ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਬੜੀਆਂ
ਪਹਿਲੀ ਭਰਵੀਂ ਫਸਲ, ਇਨਾਂ ਦੀ ਓਦੋਂ ਲੱਗੀ

ਜਦ ਆਪੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਛੱਡੀ
ਤੇ ਫਿਰ ਅਗਲੀ ਫਸਲ ਦੇ, ਬੀ ਗਏ ਖਿਲਾਰੇ
ਵੱਢੇ ਗਏ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਜਦੋਂ, ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ ਮਾਰੇ।

ਭਾਗ-ਓ-2

3. 'ਹਨੇਰੇ ਰਾਹ' ਨਾਵਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਬਿਆਨ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

'ਹਨੇਰੇ ਰਾਹ' ਨਾਵਲ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਪਰਖ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

ਕਰਨਵੀਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਚਿਤਰਣ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ। 12

ਭਾਗ-ਅ

ਭਾਗ-ਅ-1

4. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ **ਇੱਕ** ਕਾਵਿ ਰੂਪ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ: 12

(ੳ) ਗ਼ਜ਼ਲ

(ਅ) ਰੁਬਾਈ

(ੲ) ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ।

ਭਾਗ-ਅ-2

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ **ਇੱਕ** ਸਾਹਿਤ ਰੂਪ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਤੱਤ ਬਿਆਨ ਕਰੋ: 12

(ੳ) ਕਹਾਣੀ

(ਅ) . ਨਾਵਲੈੱਟ

(ਏ) ਇਕਾਂਗੀ।

ਭਾਗ-ਏ

6. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਦਿਉ: 11×2=22

(i) 'ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ' ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।

(ii) 'ਮਿਰਜ਼ਾ ਅੱਜ ਮਰਿਆ ਹੈ' ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਕਵੀ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੱਸੋ।

(iii) ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਮੋਢੀ ਕਵੀ ਕੌਣ ਹੈ?

(iv) 'ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ' ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਇਸਤਰੀ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

(v) 'ਹਨੇਰੇ ਰਾਹ' ਨਾਵਲ ਦੇ ਚਾਰ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

(vi) 'ਹਨੇਰੇ ਰਾਹ' ਨਾਵਲ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ?

(vii) 'ਹਨੇਰੇ ਰਾਹ' ਨਾਵਲ ਦੇ ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।

(viii) ਇਕਾਂਗੀ ਦਾ ਰੰਗਮੰਚ ਨਾਲ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ?

(ix) ਹਾਇਕੂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(x) ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਿੱਚ ਮਕਤੇ ਤੇ ਮਤਲੇ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

(xi) ਗੀਤ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

Roll No. ..... Total Pages : 4

12238/N

M–6/2115

ENGLISH LITERATURE (ELECTIVE) : AN INTRODUCTION TO THE STUDY OF PROSE LITERATURE

Semester–I

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 70

Note : Attempt all the questions.

SECTION—A

1. Attempt any **two** of the following questions in about 200 words each. 6×2=12

   (a) Write a note on the element of humour in the essay "With the Photographer".

(b) What are the main themes of George Orwell's essay "Shooting an Elephant"?

(c) How does Charles Lamb portray the character of Grandmother field in "Dream children : A Reverie"?

(d) Describe William Hazlitt's views on travelling in the essay "On Going on a Journey"

2. Write a detailed note on 'What is Literature'?

Or

In your understanding what is the relationship between Literature and Society? 12

SECTION—B

3. Define any **four** of the following terms : 4×3=12

(a) Irony. (b) Fable.

(c) Philosophical Writing.

(d) Essay. (e) Travelogue.

(f) Contemplative Prose.

4. (a) Define the Vowel and list the 8 diphthongs of English. 6

(b) Give the phonetic transcription of the following words : 6

Dress, Features, Network, Style, Chemistry, Knight.

SECTION—C

5. All questions are compulsory.

(a) Point out the difference in the following minimal pairs.

(i) wrong – wring. 2

(ii) bind – bend. 2

(iii) pray – prey. 2

(b) Answer the following questions in 25-30 words :

(iv) What are 'Plosive sounds'? 2

(v) Name the different types of Prose. 2

(vi) What is meant by 'Satire'? 2

(vii) What is difference between Biography and Autobiography? 2

(viii) What is meant by 'Euphemism'? 2

(ix) Why does George Orwell express his hatred for the empire in the essay "Shooting an Elephant"? 2

(x) Why does Forster hail democracy in the essay "What I Believe"? 2

(xi) What is the importance of the title of the essay "Dream children : A Reverie"? 2

PC–12239/N

M–6/2115

HINDI SAHIT–HINBA3PUP–101

Opt. (i)

(Semester–I)

Time : 3 Hours] [Maximum Marks : 70

नोट : यह प्रश्न-पत्र तीन भागों में विभाजित है। प्रत्येक भाग से निर्देशानुसार उत्तर दीजिए।

भाग–I

I. निम्नलिखित प्रश्नों के विस्तारपूर्वक उत्तर दीजिए :

(क) वीरगाथात्मक काव्य की प्रवृत्तियों पर प्रकाश डालिए।

अथवा

(ख) आदिकाल के नामकरण की समस्या पर विस्तार सहित विचार कीजिए।

(ग) संज्ञा की परिभाषा देते हुए उसके भेदों का उदाहरण सहित वर्णन कीजिए।

अथवा

(घ) विशेषण की परिभाषा स्पष्ट करते हुए उसके भेदों पर चर्चा कीजिए। (12×2=24)

भाग–II

II. निम्नलिखित पद्यांशों/गद्यांशों की सप्रसंग व्याख्या कीजिए :

(क) रो-रोकर सिसक-सिसक कर
कहता मैं करुण कहानी
तुम सुमन नोचते सुनते
करते जानी अनजानी।

(ख) उसकी शिक्षा केवल इसलिए हुई थी कि वह नौकरी करे, बैल की भांति गृहस्थ की गाड़ी ढोए। एक क्लर्क के घर उसने जन्म लिया था और उसके भाग्य में भी वही क्लर्की वर्दी थी। वह उस दिन निकल पड़ा था नौकरी की तलाश में।

अथवा

(क) मैं तो अजनबी हूँ
पहली बार शायद यहाँ आया हूँ
मैं तो उस घर को पहचानता तक नहीं,
सच मानों जानता तक नहीं–
लेकिन लगता है जैसे
कभी कुछ हुआ था।

(ख) समूह छिन्न-भिन्न होता रहता है शायद व्यक्ति ही सत्य है और नित्य है। एक व्यक्ति उस समूह से जाता है, दूसरा आ जाता है। इस प्रकार समूह ज्यों-का-त्यों बना रहता है। यही नहीं समूह बढ़ता ही जा रहा है। (12×1=12)

III. निम्नलिखित प्रश्नों का विस्तारपूर्वक उत्तर दीजिए :

(क) जयशंकर प्रसाद के व्यक्तित्त्व व कृतित्त्व पर प्रकाश डालिए।

अथवा

(ख) 'थके पांव' उपन्यास के उद्देश्य पर विचार कीजिए। (12×1=12)

भाग–III

IV. निम्नलिखित सभी प्रश्नों के संक्षेप में उत्तर दीजिए :

1. आदिकाल को बीजवपन काल किसने कहा और क्यों?
2. आदिकालीन सामाजिक परिस्थितियों पर प्रकाश डालिए।
3. पृथ्वीराज रासो का संक्षिप्त परिचय लिखिए।
4. सर्वनाम की परिभाषा दीजिए।
5. निजवाचक सर्वनाम की परिभाषा व उदाहरण दीजिए।
6. 'विधवा' कविता का केन्द्रीय भाव लिखिए।
7. 'भारत माता' कविता का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।
8. 'पोस्टर और आदमी' कविता में कवि क्या कहना चाहता है?

9. मोहन के चरित्र की कोई दो विशेषताएँ लिखिए।

10. 'थके पांव' उपन्यास में मध्यवर्ग की किस समस्या को उजागर किया गया है?

11. सुशीला के चरित्र पर संक्षेप में प्रकाश डालिए। (2×11=22)

PC-12212/N

M-5/2115

TEACHING OF MATHEMATICS–1104T & 1105T (ix)

(Semester–I)

Time : 1.5 Hours] [Maximum Marks : 35

Note : Attempt *one* question each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 2 marks each and one objective type question carrying 1 mark.

SECTION–A

I. Explain the meaning, nature and importance of Mathematics. (12)

II. Write short notes on :
(a) Histological development of notions.
(b) Hypotheses and Axioms. (12)

SECTION–B

III. Explain Bloom's Taxonomy of writing of instructional objectives in mathematics. (12)

IV. What do you mean by pedagogical analysis of content material in teaching of mathematics? Explain by laying emphasis on the need of such analysis. (12)

SECTION–C
(Compulsory Question)

V. Write short notes on :

1. Postulates.
2. Role of mathematics in daily life.
3. Aims of teaching of mathematics.
4. Classification of content for fractions.
5. Social values of mathematics. (5×2=10)
6. Bloom's Taxonomy of writing of instructional objectives was introduced in year.
   (a) 1976
   (b) 1956
   (c) 1965
   (d) 1967. (1)

N-LIST: National Library and Information

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਬਜੈਟਿਵ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

ਭਾਗ–A

I. ਗਣਿਤ ਦੇ ਅਰਥ, ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (12)

II. ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
(ੳ) ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ।
(ਅ) ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਸਿੱਧ। (12)

ਭਾਗ–B

III. ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦੇ ਬਲੂਮ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (12)

IV. ਗਣਿਤ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। (12)

ਭਾਗ–C
(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

V. ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

1. ਧਾਰਨਾਵਾਂ।

2. ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਗਣਿਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।

3. ਗਣਿਤ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼।

4. ਭਿੰਨਾਂ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ।

5. ਗਣਿਤ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁੱਲ। (5×2=10)

6. ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦੇ ਬਲੂਮ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ :

(a) 1976

(b) 1956

(c) 1965

(d) 1967. (1)

Roll No. .....

Total No. of Pages : 2

PC 12206-N

M-5/2115

TEACHING OF HINDI–1104&1105T Opt. (iii)

Semester—I

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

नोट :— प्रश्न पत्र **तीन** भागों में विभाजित है। भाग 'क' एवं 'ख' में से **एक–एक** प्रश्न करना है, जो कि **12** अंक के हैं। भाग 'ग' अनिवार्य है जो कि **11** अंक का है।

भाग–क

I. भाषा की तीन परिभाषाएं देते हुए इसकी विशेषताएं विस्तार से लिखो। 4+8

अथवा

II. भाषा की शिक्षक–शिक्षार्थी सम्बन्ध में भूमिका का विस्तार से वर्णन करते हुए भाषा व माध्यम भाषा में अन्तर भी बताएं। 8+4

भाग–ख

III. भाषा शिक्षण की किन्हीं दो प्रणालियों का विस्तारपूर्वक विवेचन करें। 6+6

अथवा

IV. भाषा शिक्षण के सामान्य सिद्धान्त व सूत्रों का विस्तारपूर्वक विवेचन करो। सिद्धान्त व सूत्रों में क्या अन्तर है? 8+4

भाग—ग

V. मातृभाषा के रूप में हिन्दी के उद्देश्य। 2

VI. भाषा का समाज से सम्बन्ध। 2

VII. कोठारी कमीशन के सुझाव। 2

VIII. अन्तर्राष्ट्रीय भाषा के रूप में हिन्दी का भविष्य। 2

IX. हिन्दी शिक्षण के समय शिक्षार्थी के समक्ष आने वाली चुनौतियां। 2

X. हिन्दी वर्णमाला में कितने वर्ग हैं और इन वर्गों में व्यञ्जनों की संख्या कितनी है? 1